

GEORGIAN DISCOURSE OF GEORGE GORDON BYRON
IN THE XX-XXI CENTURIES IN GEORGIAჯორჯ გორდონ ბაირონის ქართული დისკურსი
XX-XXI საუკუნეების საქართველოში**Tinatin Sikharulidze**

PhD student of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Tbilisi, Chavchavadze Ave.1, 0179, Georgia

+995593743470, tikosikh@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-7608-6168>

Abstract. According to the principles of Romanticism, one of its main characteristics is an interest in travelling Eastern countries. One of the leading figures of the Romantic movement was a well-known British poet George Gordon Byron (1788-1824), who intended journey to Georgia, where Byron was welcomed. In Georgia Byron's poetical works were still actual during his life. Georgian scholars: N. Orlovskaya, M. Kuchukhidze, N. Zedgenidze, D. Iashkaradze, G. Gachechiladze, I. Merabishvili scientifically learned his works and had some detailed discussions about Byron and his pieces. The aim of this paper is to present the popularity of George Gordon Byron and his works in Georgia in the 20th-21st centuries.

Georgian society got acquainted Byron with his works through translations (French, Russian) and letters published in the 19th- century press. Therefore, 19th century translations were rarely equivalent to the original. When Georgian writers were translating Byron's works, striving to imitate the poet, limited by the flaws in the process of translation. However, some of them managed to expand his artistic achievements and express the poet's intention in their translations. Georgian translations in the 20th- century about the life of Byron and his pieces were carried out from the source text, thus these translations are considered to be better than the previous ones. The latest 21st - century translations about the life of Byron and his world-famous masterpieces are connected to the name of Georgian academician, Merabishvili Innes, who established a new principle in translation studies and promoted a variety of academic activities relating to Byron in Georgia.

The reasons for Byron's popularity were determined by his freedom-loving dispositions in verses or poems. This corresponded to the spirit of the deprived Georgian people. Thus, the translations of Byron's work somehow found a solid basis for their echo in Georgian readers. And if from the second half of the nineteenth century onwards this process was confined to translations or information mainly from the intermediate language, the twentieth century is connected with a scientific approach to Byron's works, which reached the complete academic discipline by the end of the twentieth century, but the 21st century is considered to be the highest stage in translation studies in terms of its accurate translation and scholarly studies.

Keywords: Byron, Byron's Popularity in Georgia, Georgian translations.

თინათინ სიხარულიძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი,
ქ. თბილისი, ი.ჭავჭავაძის გამზ. 1, 0179, საქართველო
+995593743470, tikosikh@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-7608-6168>

აბსტრაქტი. რომანტიზმის პრინციპებიდან გამომდინარე ამ მიმართულების ერთ-ერთი მახასიათებელია დაინტერესება აღმოსავლეთის ქვეყნებით, იქ მოგზაურობით და ეგზოტიზმით. ასეთი დაინტერესება ჰქონდა ცნობილ ინგლისელ რომანტიკოს პოეტს ჯორჯ გორდონ ბაირონს, მაგრამ ერთია ბაირონის გატაცება აღმოსავლეთით, კერძოდ საქართველოში, და მეორეა თვით საქართველოში დაინტერესება ბაირონის პიროვნებითა და შემოქმედებით, რაც იწყება ჯერ კიდევ პოეტის სიცოცხლეშივე. საქართველოში ბაირონის პოპულარობის თემას არაერთგზის შეეხნენ მკვლევრები: ნ. ორლოვსკაია, მ. კუჭუხიძე, ნ. ზედგენიძე, დ. ლაშქარაშვილი, გ. გაჩეჩილაძე, ი. მერაბიშვილი. სტატიის მიზანია წარმოვაჩინოთ ჯ.გ ბაირონის საქართველოში პოპულარობის მიზეზები და მისი შესწავლის მდგომარეობა XIX--XXI საუკუნეებში.

ბაირონის პიროვნების და შემოქმედების წარმოჩენა გამოიხატებოდა საინფორმაციო წერილებით და თარგმანებით XIX საუკუნის ქართული პრესის ფურცლებზე რაც ძირითადად მიმდინარეობდა შუალედური ენების (ფრანგული, რუსული) მეშვეობით. ამდენად, XIX საუკუნის მეორე ნახევრის ქართული თარგმანები რამდენადმე დაშორებულია წყარო ენაზე შექმნილ ნაწარმოებებს როგორც მხატვრული, ისე ფორმის თვალსაზრისით. შემდგომი ეტაპია XX საუკუნეში უშუალოდ წყარო ენიდან ქართველ ავტორთა მიერ შესრულებული თარგმანები და ინფორმაციები ინგლისურენოვანი ლიტერატურიდან ბაირონის შესახებ. უახლესი ეტაპი ქართულ ბაირონოლოგიაში დაკავშირებულია აკადემიკოსს ინესა მერაბიშვილის სახელთან, რომელმაც ახალი მთარგმნელობითი პრინციპის მიკვლევითა, დანერგვითა და ბაირონის სკოლაში მოღვაწეობით ხელი შეუწყო ბაირონის ფენომენის სრულყოფილ წარმოჩენას.

ბაირონის პოპულარობის მიზეზები განისაზღვრა მისი თავისუფლებისმოყვარე განწყობილებებით ლექსებსა თუ პოემებში. ეს კი ესადაგებოდა თავისუფლებადაკარგული ქართველი ხალხის სულისკვეთებას. ამდენად ბაირონის შემოქმედების თარგმანებმა ერთგვარად მტკიცე საფუძველი ჰპოვა თავისი გამოძახილებით ქართველ მკითხველში. და თუ ეს პროცესი XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან მოყოლებული ძირითადად შუალედური ენიდან შემოსული თარგმანებითა თუ ინფორმაციებით შემოიფარგლებოდა, XX საუკუნეში უკვე ძლიერდება ბაირონის შემოქმედებისადმი მეცნიერული მიდგომა, რომელიც უფრო და უფრო ღრმავდება XX საუკუნის დასასრულისათვის, ხოლო მთარგმნელობითა და მეცნიერული გამოკვლევებით მაღალ ეტაპს აღწევს XXI საუკუნეში.

საკვანძო სიტყვები: ბაირონი, ბაირონის პოპულარობა საქართველოში, ქართული თარგმანები.

შესავალი. რომანტიზმის პრინციპებიდან გამომდინარე, ამ ლიტერატურული მიმართულების ერთი ძირითადი ნიშანი უცხოურით, კერძოდ აღმოსავლეთის ქვეყნებით, იქ მოგზაურობით, ეგზოტიზმის გატაცებაც იყო. რომანტიკოსები, უცხო პეიზაჟების გარდა, ინტერესდებიან ცხოვრების მათთვის უცნობ ყაიდას, ნორმებით, ზნე-

ჩვეულებებით, შეიძლება უფრო თავისუფალი ცხოვრების წესით. ყურადღებას, განსაკუთრებით, აღმოსავლეთი იპყრობს: ბაირონი, თომას მური, სოუთი, ჰაინე უცხო მხარეთა მიმოხილვის სურვილით შეპყრობილი „ლიტერატურული მოგზაურები არიან. ეგზოტიკურობისაკენ სწრაფვა „რალაც განსხვავებულის აღმოჩენას გულისხმობს („გასვლა ნაცნობიდან უცნობში - უცნობში ახლის პოვნა“ - წერდა ბოდლერი) (აზზიანიძე, 2012: 63-64) და, თუმცა თავისი დროისათვის „საკმაოდ პოპულარული მწერლის, თომას მურის, „ლალა რუკში“ (1817) გამოჩნდა ქართველი გოგონა ინდოეთის სამეფოს ჰარემში, ჯორჯ გორდონ ბაირონთან ეს რეალურ სიტუაციაშიც გამოიხატა (1811) ქართველ ტყვე გოგონასთან, რომელსაც ახალგაზრდა ინგლისელი პოეტი არაერთ სტროფს უძღვნის, რაც სპეციფიური სიღრმით თარგმანმცოდნე მკვლევარ ინესა მერაბიშვილმა რამდენიმე გამოკვლევასა თუ ბაირონოლოგთა სიმპოზიუმებზე გამოსვლებში დასაბუთებლად ახსნა და წარმოაჩინა.

ბაირონის გატაცება აღმოსავლეთით და, კერძოდ, საქართველოთი ერთი მხარეა, მეორეა თავად საქართველოს დაინტერესება ბაირონის პიროვნებითა თუ შემოქმედებით, ხოლო მესამე კი თავად ბაირონის შემოქმედებაა თარგმანების სახით ქართულ ენაზე.

ბაირონი დაინტერესებულია ანტიკური მედეას პერსონაჟით, მას იგი მრავალჯერ მიმართავს, როგორც „ვერიპიდეს“ ტრაგედიის თავისუფალი თარგმნისას, ისევე „დონ ჟუანში“. ჰელესპონტის გადალახვისას ლეანდრისა და ჰეროს ტრაგიკული სიყვარულის ისტორიასაც პარალელი მოუძებნა ქართველმა მკვლევარმა ი. ადამიამ ქართულ „თავფარავნელი (ადილი საქართველოში) ჭაბუკის“ ლეგენდის სახით. ბაირონის დაინტერესება პრომეთით, რომლის მითიური მიჯაჭვის ადგილი - კავკასიაა - გამოიხატა მისი პოემა „პრომეთე“, რომლის ნაწყვეტებიც სხვადასხვა დროს ითარგმნა ქართულ ენაზე.

საქართველოში ბაირონის პოპულარობის თემას არაერთგზის შეეხნენ მკვლევრები ნ. ორლოვსკაია, მ. კუჭუხიძე, ნ. ზედგენიძე, დ. ლაშქარაძე, გ.გაჩეჩილაძე, თ. ერისთავი, ი. მერაბიშვილი.

სტატიის მიზანია წარმოვაჩინოთ ჯ.გ. ბაირონის პოპულარობის მიზეზები და მისი შესწავლის მდგომარეობა XIX საუკუნიდან-დღემდე.

საკვლევი მასალა და მეთოდები. საკვლევ მასალად გამოყენებულია ორი საუკუნის მანძილზე ქართულ-ბეჭდურ სივრცეში გამოქვეყნებული სამეცნიერო სტატიები და თარგმანები.

მეთოდები: ისტორიული და კომპარატივისტული.

მსჯელობა. საოცარია, მაგრამ ფაქტია, რომ ბაირონის პიროვნების არასტანდარტული წესი უცხო არ იყო XIX საუკუნის 20-40-იანი წლების საქართველოსათვის. ამიტომ „დენდიზმი“, უთავბოლო ჭორებზე აგებული თავგადასავლები, სრულიადაც არ აინტერესებდა ჭეშმარიტ მართლმადიდებელ, ტრადიციების ერთგულ, თავისუფლებისმოყვარე, მაგრამ ევროპული ლიტერატურით გატაცებულ მკითხველს. და მაინც უკუპროცესი - ბაირონის აღქმისა და გათავისებისა-ქართულ სინამდვილეში განუხრელად მიმდინარეობს XIX საუკუნის 20-იანი წლებიდან მოყოლებული თვით საბჭოურ, თუ პოსტსაბჭოურ ეპოქებში. თარგმნა, გადმოკეთება, მისი ცხოვრება-შემოქმედების კვლევა - მთარგმნელობით უახლესი მეთოდის შემოშავებითა და კულტურათმორისი კავშირების კვლევებით - ასეთია გზა ბაირონის ცხოვრება - შემოქმედებისა პოპულარიზაციისა საქართველოში.

წინამდებარე სტატიაში ჩვენ შევაჩერებთ ყურადღებას სხვადასხვა დროის მკვლევართა ნააზრევზე ბაირონის შესახებ. მისი შემოქმედების ზოგიერთი ასპექტის კვლევაზე ქართველ მწერლებთან მიმართებაში და სხვ. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ

ყველაზე დიდი როლი ბაირონის საზოგადოების აქტიური საქმიანობის საქართველოში დაკავშირებულია მისი დაუღლეი ხელმძღვანელის, პრეზიდენტის, პროფესორ ინესა მერაბიშვილის სახელთან.

სხვადასხვა პროფესიის, წოდების წარმომადგენლები ცდილობდნენ ქართული ევროპეიზმის იდეა დაეკავშირებინათ „ბაირონიზმთან“. აუცილებელი არ იყო ბაირონის ორიგინალში კითხვა. საჭირო ინფორმაციას ისინი ხშირად შუალედური ენებიდან იღებდნენ. საყურადღებოა მწერალთა თუ საზოგადო მოღვაწეთა ნააზრევი XIX-XX საუკუნეებში, აქ კი ვეცდებით წარმოვადგინოთ ერთი ლიტერატურული მიმართულების გარეთ, სხვადასხვა ეპოქაში, ქართულ სინამდვილეში ბაირონის ცხოვრებისა და შემოქმედების პოპულარობის თემა და ის, თუ რა ცვლილება განიცადა მან ამ თვალსაზრისით.

ცნობილი ქართველი საზოგადო მოღვაწე, გრამატიკოს-ფილოლოგი, კრიტიკოს-პუბლიცისტი, მთარგმნელი, პოეტი სილოვან ხუნდაძე (1860-1928) 1925 წელს ქუთაისში გამოსცემს ბაირონის „ჩაილდ-ჰაროლდის“ რჩეული ადგილების თარგმანს, რომელსაც ბოლოს ახლავს „ბაირონის ცხოვრება“, „თანასიტყვა“, „შენიშვნები თარგმნისა და თარგმნის გამო“. ესაა პირველი გამოცემა თარგმანისა, რომელშიც დაკვირვებული მთარგმნელი, მიუხედავად იმისა, რომ შუალედურ ენაზე არსებული ლიტერატურის მეშვეობით არამარტო აქვეყნებს პოეტის ბიოგრაფიას, არამედ თავისუფლად მსჯელობს ბაირონის შესახებ. ზოგის აზრით, საბჭოთა პერიოდში ასეთი თავისუფალი მსჯელობა სწორედ ბაირონის თავისუფლებისმოყვარეობის წარდგენის „მიზნითაა შესრულებული და ზუსტად „ჩაილდ ჰაროლდის“ მეშვეობითაც, რომელსაც ბევრი ლიტერატურათმცოდნე, თუ მკვლევარი, ავტობიოგრაფიულად თვლიდა. „ჩაილდ-ჰაროლდი“ - ასე ვთქვათ - ბაირონის გულის პოემა, (ხაზი ავტორისაა - თ.ს.), გულის კვნესისა და სულის შფოთვის სიმღერაა, კრებული მგოსნის უუშვენიერესი ლირიკული ლექსებისა. ჩემს მიერ ნათარგმნი ადგილები უმთავრესათ თვით ბაირონის გულნაწურია, მისი პირადი მწუხარება თუ სიხარული, აღტაცება თუ კვნესა სულისა, რასაც პოეტი თავისი საკუთარი სახელით გადმოგვცემს. (იხ. „შელის ხსოვნას“, „დაღუპულ მეგობართა სამგლოვიაროთ“, „ადას“, „რეინის მხარეს“, „ბრბოსთან მეზრძოლი“, „ბუნების წიაღში“). იქაც კი, სადაც მგოსანი თავისი გმირის, ჩაილდ-ჰაროლდის, პირით იმღერის, აშკარად გამოსჭვივის თვით მისი გრძნობა და აზრი - წერს ს. ხუნდაძე და აქვე სწორედ მოყვანილ მაგალითებზე დაყრდნობით ასაბუთებს: „და, თუმცა ბაირონი ამბობდა, რომ ჰაროლდი მე არა ვარო, მაგრამ „გამოსალმება“-ში ჰაროლდი რო მსახურს ეუბნება: „მე შენებრ გულგრილი როდი ვარ, სიცილით ვშორდები მამულს“-ო, ეს გამეორებაა იმ გრძნობა - აზრისა, რასაც ბაირონი თავის ასულის ადასადმი მიძღვნილ ლექსში ამბობს („ადას“): „შორს, შორს მივიღტვი“. მეც არ ვიცი- საით, საითკენა - მაგრამ უცრემლლთ კი ვშორდები სამშობლო მხარეს“-ო (ბაირონი, 1925: 35). გარდა ამისა, მთარგმნელი აქვე ცდილობს ახსნას, რატომ თარგმნა ნაწყვეტები პოემიდან და არა მთლიანად, რომ პოემის აღნაგობა, ფაბულა არაა ტრადიციული, რამდენადაც მოთხრობაა თავგადასავლისა „ჩაილდ-ჰაროლდში“ (ბაირონი, 1925: 34) რაც შეეხება „შენიშვნებს“ აქ, სილოვან ხუნდაძე ცდილობს განმარტოს თავისი თარგმანის პრინციპები: მან ადრე თარგმნა „სარაგოსის ქალწული“, მერე „მარტოხელი“, „გამოსალმება“, დანარჩენი კი საკუთარი სურვილისამებრ შეარჩია. იგი ასახელებს წყაროებსაც: ბროკჰაუს-ეფრონის 1904 წლის გამოცემის, პავლე კაზლოვის თარგმანის გარდა მას უსარგებლია მინაევის თარგმანითაც. აქვე გულისტკივილით აღნიშნავს მთარგმნელი, რომ პროზაული თარგმანი ჰქონდა დედნისა. გარდა ამისა იგი გამოკვეთით აცხადებს, რომ თარგმნა შეასრულა 14 მარცვლიანი ლექსით. ს. ხუნდაძე კრიტიკულად უდგება რუსულ თარგმანებს, ასწორებს თავისი შეხედულებისამებრ, ასევე იქცევა სათაურების მიმართაც. ს. ხუნდაძე გამოკვეთს იმ ფაქტსაც, რომ თუ შელისთან დაახლოებამდე ბაირონის ლირიზმი „მხოლოდ ადამიანთა

ცხოვრებით სულდგმულობდა“, ახლა ლანდშაფტის პოეზია შეითვისაო, „რომლითაც გატაცებული იყვნენ პოეტი უორდსვორტი და ე.წ. წოდებული „ტბათა შკოლის“ (შოტლანდიის) სხვა მგოსნები“. (ბაირონი, 1925: 37)

თუმცა ს. ხუნდაძის მსჯელობა საკმაოდ თავისუფალია, მასზე ერთი წლით ადრე სიმბოლისტი ალი არსენიშვილი ორკვირეულ სამხატვრო-სალიტერატურო ჟურნალში „დროშა“ (1924 წლის #5) ათავსებს როგორც ბაირონის ბიოგრაფიას, ისე ესსეს „მარადი მეამბოხე“, რომელშიც ბაირონის შემოქმედების მარადიულობის მიზეზებსაც განმარტავს: „არიან პოეტები ერთი მოდგმის სულის მოძრაობის თანამგზავნი, და, როდესაც ეპოქა შეიცვლის იდეების ნიღბებს, მათი ამოხვრა აღარა ეთქმის ახალ მოდგმას და დროთა ჰიმნი აღარ უგზავნის კურთხევას და სიყვარულს. თუმცა ბაირონი თავის დროის ვნებებს და იმათგან მოღალვის (დაღლა ვნებებისგან) მგოსანია „თავის პიროვნებით მან შექმნა „საუკუნის შვილის“ (enfant de siecle) ისეთი მომხიბლავი ტიპი, რომელმაც მუდმივი სიახლით უკვდავყო მისი დონ ჟუანის ირონია, მიუსეს, პუშკინის და ლერმონტოვის „ლირამ“ პასუხი უნდა გასცეს მას“. (არსენიშვილი, 1924: 23-24) აქვე აღ. არსენიშვილი გამოკვეთს იმ ფაქტსაც, რომ „მე გავაღვიძე ჩემი საუკუნის ფანტაზია და მან მითი და ლეგენდა შექმნა ჩემს გარშემო“-ო. ამაყად შეუძლია უაღდთან ეროდ ბაირონმაც სთქვას“ (არსენიშვილი, 1924: 24). ა. არსენიშვილი იძლევა ბაირონის პარალელს ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზიასთან. ამ ესსეს ქვემოთ იბეჭდება ქართველი პოეტის სანდრო შანშიაშვილის თარგმანი ბაირონის „დონ-ჟუანიდან“, სავარაუდოდ, იგი არ უნდა იყოს შესრულებული ინგლისური დედნიდან, რაც საკმაოდ სუსტია. თუმცა, იგი, ვფიქრობთ, მოდერნისტი პოეტის გამოხმაურება იყო ბაირონის პოეზიის მარადიულობის ჩვენების თვალსაზრისით.

პოეტი და მკვლევარი კონსტანტინე ჭიჭინაძე (1891-1960) ინტერესით ეკიდება ბაირონის შემოქმედების კვლევას და თარგმანს ქართულ ენაზე .

1924 წელს ყოველთვიური სამხატვრო-სალიტერატურო და სამეცნიერო ჟურნალის „მნათობის“ #3-ში კ. ჭიჭინაძე აქვეყნებს ბაირონის „კაენის“ თარგმანს, განმეორებით კი 1948 წელს „მანფრედთან“, „ჩაილდ ჰაროლდის მოგზაურობასთან“ ერთად იბეჭდება „კაენის“ თარგმანი, რომელსაც ახლავს ინფორმაციაც ბაირონის ცხოვრება-შემოქმედებაზე.

1947 წელს კ. ჭიჭინაძემ გამოსცა „ლექსები, პოემები“, რომელშიც სხვა უცხოელ მწერალთა ლექსების თარგმანებთან ერთად შესულია ბაირონის ადასადმი მიძღვნილი ლექსი (ო, ადა, შვილო). არაა მინიშნებული, საიდან უნდა ესარგებლა კ. ჭიჭინაძეს ამ წინასიტყვაობისათვის, მაგრამ, აშკარაა, იგი რუსული გამოცემების მიხედვით უნდა შეესრულებინოს. ინფორმაციაში ახალი არაფერია, გარდა ბოლო ნაწილისა, რომელშიც ხაზგასმულია მისი პოპულარობის მიზეზები და ნახსენებია ილია ჭავჭავაძე, რომელმაც თარგმნა ნაწყვეტები „მანფრედიდან“ და „კაენიდან“. ამ წიგნში მოთავსებული ორი ნაწარმოები, „მანფრედი“ და „კაენი“ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ბაირონის შესწავლისათვის. პერიოდი აღმოსავლურ პოემებსა და „დონ-ჟუანს“ შუა მის შემოქმედებაში უმთავრესად ამ ორი ქმნილებით ხასიათდება. ორივე ნაწარმოების პირველი სცენების დასაწყისი ნათარგმნი აქვს ქართულად ილია ჭავჭავაძეს თავის ახალგაზრდობაში. წიგნის ამ მეოთხე გამოცემაში ვათავსებთ აგრეთვე ფრაგმენტს „ჩაილდ-ჰაროლდის მოგზაურობიდან“ (ბაირონი, 1948: 11).

ბაირონის შესახებ გამოკვლევა და თარგმანები უშუალოდ ინგლისური ენიდან 10 წლით ადრე გივი გაჩეჩილაძემ შეასრულა.

ახალგაზრდა მთარგმნელი საბჭოურ სინამდვილეში პირველად ცდილობს ქართველ მკითხველს მიაწოდოს წიგნი, რომელიც ნაკლისდამიუხედავად : „იგი არ იძლევა სრულს და ძალზე ორიგინალურ სურათს ბაირონის მთელი ცხოვრებისა და შემოქმედებისა. მაგრამ მე აქ არც მქონია ეგოდენ ფართო განზრახვა. მე მინდოდა მხოლოდ, რომ ღირსშესანიშნავი თარიღი საქართველოშიც როგორმე აღნიშნულიყო და ამ მიზნით არ

დავერიდე გამოყენებას არც ჩემს მიერ შესრულებულ ბაირონის ლექსების თარგმანისა და არც ინგლისურად დაწერილი ჩემი სადიპლომო შრომის ქართული ვარიანტისა, რომელიც არის უფრო არა წერილი ბაირონის შემოქმედებაზე, არამედ მისი პოეზიის გმირის მსოფლმხედველობრივი გზის განხილვა, ბაირონის მოღვაწეობის. მეტი სინათლისათვის წიგნში შევიტანე მისი ცნობილი და მეტად დამახასიათებელი სიტყვა წარმოთქმული ინგლისის პარლამენტში (ეს სიტყვა პირველად სწორედ გ. გაჩეჩილაძის მიერ იქნა ქართულად თარგმნილი - თ.ს.) და მისი ცხოვრებისა და შემოქმედების საკმაოდ დეტალური სარჩული აღწერა წარმოდგენა, ვიმედოვნებ, რომ ეს პატარა წიგნი გამოადგება ქართველ ახალგაზრდობას და აღუძრავს მაინც სწრაფვას დიდი ინგლისელი პოეტისაკენ, რომელიც მთელი ხმით ქართულად ჯერ კიდევ არ ამეტყველებულა“. (გაჩეჩილაძე, 1938: 3)

გივი გაჩეჩილაძის ღვაწლით სწორედ ბაირონის 150-ე წლისთავიდან იწყება ინგლისელი პოეტის შემოქმედებისადმი მეცნიერული მიდგომის ერთი ეტაპიც.

XX საუკუნის დასაწყისიდან მოყოლებული 1970-იან წლებამდე გრძელდება ჯ.გ. ბაირონის ცხოვრება-შემოქმედებაზე ინფორმაცია (რაც ძირითადად რუსულ ენაზე არსებული, თარგმნილ თუ ორიგინალურ კვლევებზე) დაყრდნობით მიმდინარეობს როგორც შუალედურ ენაზე არსებული თარგმანებიდან, ისე ინგლისურ ენაზე არსებული ორიგინალებიდანაც. თარგმნის გალაკტიონ ტაბიძეც (თუმცა, როგორც გალაკტიონოლოგები მიიჩნევენ, ნაწარმოების მხოლოდ ნაწილს თარგმნის ქართველი პოეტი, შემდგომ ნაწილს კი თავისას უმატებს იდეის, სახის გავრცობის თვალსაზრისით).

1970-იან წლებში უკვე ჩნდება ბაირონი, ბაირონიზმი-ევროპეიზმის პარალელურად ქართულ-ინგლისური ლიტერატურული ურთიერთობების ჭრილში (დ. ლაშქარაძე). 1977 წელს მკვლევარი მაყვალა კუჭუხიძე იცავს დისერტაციას ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის კვალიფიკაციის მისაღებად თემაზე „ბაირონი XIX საუკუნის ქართულ ლიტერატურულ კრიტიკასა და თარგმანებში“, რომლის ნაწილებსაც გამოსცემს სხვადასხვა კრებულებში თუ ცალკე. აქ წარმოვაჩინთ იმ ძირითად დებულებებს, რომლებიც განავითარა მკვლევარმა შესწავლის პროცესში. ძირითადად, უფრო ლიტერატურათმცოდნეობითი კუთხით.

სადისერტაციო ნაშრომსა და პუბლიკაციებში („ქართველი სამოციანელები და ბაირონის შემოქმედება, „ბაირონი და XIX საუკუნის ქართული მწერლობა“), ბაირონის ევროპაში პოპულარობიდან გამომდინარე, მკვლევარი ცდილობს ახსნას მისი ფენომენის პოპულარობა საქართველოში: „საქართველოში ბაირონის პიროვნებით უჩვეულო გატაცება შეიძლება აიხსნას მისი პოეზიის გმირული შემართებითაც, მძლავრი ემოციური შინაარსით, პოეტური მსოფლმეგრძნებებისა და ტემპერამენტის იშვიათი „ვნებიანობით“, რაც უაღრესად თანახმიერი აღმოჩნდა და ორგანულად შეეთვისა ქართული პოეზიის ეროვნულ ტრადიციებს. მეორე მხრივ, შეიძლება ითქვას, რომ ინგლისელი პოეტისადმი ქართული მწერლობისა და ქართველი მკითხველის მიერ გამოჩენილი განსაკუთრებული სიყვარული თავისებური ნაგვიანევი პასუხი იყო წრფელი სიმპათიის იმ უტყუარ ნიშნებზე, რაც თვით ბაირონის შემოქმედებაშია გამოვლენილი ჩვენი ქვეყნის მიმართ.

საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ბაირონი იცნობს საქართველოს და მოხიბლულია ქართველთა გარეგნობით, ზნე-ჩვეულებებით და არაერთგზის ახსენებს მათ თავის პოემებში „დონ-ჟუანსა“ და „გიაურში“ (კუჭუხიძე, 1992: 5).

ამდენად, ბაირონის პოპულარობის მიზეზები მკვლევარ მ. კუჭუხიძეს ჩამოყალიბებული აქვს, როგორც ორმხრივი კავშირი, რომელთაგან ერთი აიხსნება თვით ბაირონის ცნობადობით ევროპაში და მისი შემოქმედებისადმი აქტიური ინტერესით საქართველოში; მეორე თვით ბაირონის გატაცებით მისთვის ესოდენ ეგზოტიკური ქვეყნებით და, მათ შორის საქართველოთი.

მ. კუჭუხიძე, ერთ-ერთ პირველ ქართველ რომანტიკოს პოეტს ალექსანდრე ჭავჭავაძის სახელს უკავშირებს ბაირონის ლექსების თარგმანს (რასაც ზ. ჭიჭინაძის ინფორმაციაზე დაყრდნობით ახდენს), თუმცა ეს, სავარაუდოდ, ისევ შუალედური ენებიდან (ფრანგულიდან ან რუსულიდან) უნდა ყოფილიყო შესრულებული და ჩვენამდე, სამწუხაროდ, არ მოუღწევია. ამავდროულად მკვლევარს მოჰყავს ალ. ჭავჭავაძის, გრ. ორბელიანის, შემოქმედებიდან ის ნაწარმოებები, რომლებშიც, მისი აზრით, იკვეთება ბაირონის ლირიკისა თუ პოემების იდეური გავლენა.

ბაირონის ქართულ ენაზე აქდერების პირველ მცდელობად მკვლევარი მ. კუჭუხიძე წარმოგვიდგენს ექიმისა და მთარგმნელის სარდიონ ალექსი-მესხიშვილის მოღვაწეობას, რომელსაც ფრანგულიდან უნდა ეთარგმნოს ბაირონის „Oscar of Alva“ - „...ოსკარ დ' ალვა“, რასაც ასაბუთებს შედარებებით ფრანგულ და რუსულ თარგმანებთან. მკვლევარი, ყურადღებას ამახვილებს რა თარგმანის სტილზე, გამოკვეთს იმ ფაქტსაც, რომ „მთარგმნელი ძირითადად იმ ენობრივ და სალიტერატურო ნორმებს ეყრდნობა, რაც XIX საუკუნის პირველ ათეულ წლებში იყო დაკანონებული ქართულ პოეზიაში“ (კუჭუხიძე, 1992: 36).

თუმცა მკვლევარი ცდილობს საფუძვლიანად შეისწავლოს ს. ალექსი-მესხიშვილის თარგმანები, ვერ მოჰყავს ზუსტი თარიღი ბაირონის ქართულ ენაზე პირველი აქდერების მცდელობისა, რამდენადაც თავად „ოსკარ დ' ალვა არ გამოქვეყნებულა თავის დროზე. მკვლევარი სავარაუდოდ მიიჩნევს XIX საუკუნის 30-იან წლებს, მაგრამ აქვე საყურადღებოდ გვეჩვენება მ. კუჭუხიძის თვალსაზრისი იმის შესახებ, რომ „სარდიონ ალექსი-მესხიშვილს თავისი შეხედულებები აქვს არა მხოლოდ იმის შესახებ, თუ როგორ უნდა ითარგმნოს ბაირონი, არამედ იმაზეც, რომ როგორ უნდა შეფასდეს ქართული მწერლობის მიერ ინგლისელი პოეტის შემოქმედება“ (კუჭუხიძე, 1992: 37). სავარაუდოდ, აქ არაა გამოკვეთილი, თუ სად იმოწმებს მკვლევარი ს. ალექსი-მესხიშვილის ნააზრევს აღნიშნულ საკითხზე და მხოლოდ ზოგადად გამოაქვს დასკვნები, რაც აზუნდოვნებს საქართველოში ბაირონის ქართულ ენაზე თარგმნისა და პოეტის შეფასებაზე მსჯელობას. აღნიშნული საკითხი მეტ საფუძვლიან კვლევას მოითხოვს, რაზედაც არაერთგზის გამახვილდა ყურადღება მეცნიერი, თარგმანმცოდნის, ბაირონოლოგიის ინესა მერაბიშვილის პუბლიკაციებში.

მკვლევარი მ. კუჭუხიძე, ცდილობს რა სიღრმისეულად მიმოიხილოს ბაირონის შემოქმედება XIX საუკუნის ქართულ სალიტერატურო კრიტიკაში, აკეთებს საყურადღებო დასკვნებს მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეზე ნიკო ნიკოლაძეზე, უშუალოდ ინგლისური ენიდან ბაირონის სტროფების ქართულ ენაზე (შესაბამისი ზუსტი პწკარედით) შედარების ფაქტს ნათარგმნ ტექსტთან: „ნიკო ნიკოლაძემ, პირველად ქართულ კრიტიკაში, მკითხველს წარმოუდგინა ბაირონის სტროფები ორიგინალში (შესაბამისი ზუსტი პწკარი), შეადარა თარგმანი ორიგინალს, ნათელყო მთარგმნელის შეცდომები, „ლექსთა წყობის“ ნაკლოვანებანი და დასძინა, რომ ისეთი გენიოსის თარგმნისას, როგორცაა შილერი ან ბაირონი „თავი უნდა იმტვიროს კაცმა თითოეულ სიტყვაზე, თითოეულ წერტილზე“ (კუჭუხიძე, 1992:109). მკვლევარს მხედველობაში აქვს „მნათობში“ გამოქვეყნებული „დონ-ჟუანის“ იოსებ ბაქრაძისეული თარგმანი (ნ. ნიკოლაძის წერილი „ჩვენი მწერლობა“).

მ. კუჭუხიძე ასევე წარმოაჩენს ბაირონის შემოქმედების საკითხს, იმ შთაბეჭდილებებსაც, რომლებიც დაცულია XIX საუკუნის მემუარულ ლიტერატურაში. მას მოჰყავს ამონარიდი იონა მეუნარგიას ერთი მოგონებიდან: რომ მკითხველი „ექსტაზში იკარგება ბაირონის კითხვის დროსო“ (კუჭუხიძე, 1992: 111).

მკვლევარმა მ. კუჭუხიძემ საინტერესო ჩაღრმავებით წარმოაჩინა ბაირონის შემოქმედების პოპულარობის მიზეზები, ქართული თარგმანის კრიტიკაში წარმოდგენა-განხილვის პირველი ასპექტები, რასაც მოგვიანებით მოჰყვა ქართველი ისტორიკოსების

პუბლიკაციებიც უკვე ზოგად ჭრილში მსოფლიოს გამოჩენილი პიროვნებებთან მისი ურთიერთობისა თუ შეფასების თვალსაზრისით. ამ კუთხით საინტერესოა ისტორიკოსის მერაბ კალანდაძის ორი წერილი: „ბაირონი და ვაშინგტონი“, „ბაირონი და ფრანკლინი“, რომელიც გამოქვეყნდა 1992 წელს ჟურნალ „დროის“ (#9) ფურცლებზე. ისტორიკოსი განიხილავს, როგორი სიმპათია ჰქონდა ბაირონს ამერიკის პრეზიდენტის, ჯორჯ ვაშინგტონის, მიმართ და როგორ აისახა ეს განწყობა პოემაში „ბრინჯაოს საუნჯე“- „ეს პოემა პირველ რიგში იმით იპყრობს ჩვენს ყურადღებას, რომ ბაირონი სამარცხვინო ბოძზე აკრავს „საღვთო კავშირს“ და მის მთავარ სულისჩამდგმელს, ავსტრიის კანცლერს, მეტერნიხს, რომელსაც გერმანელი ისტორიოგრაფია გუნდრუკს უკმევდა“ (კალანდაძე, 1992: 10). მ. კალანდაძე მართებულად მიიჩნევს ბაირონის ამ დამოკიდებულებას ვაშინგტონის მიმართ, რამდენადაც იგი მასში ხედავდა „მტკიცე რევოლუციონერ-რესპუბლიკელს და ეროვნულ განმათავისუფლებელი მოძრაობის აღიარებულ ლიდერს“.

ქართული ეროვნული მოძრაობის გამოჩენილი მოღვაწე მერაბ კოსტავა თავის წერილში „ბაირონი დასავლეთ ევროპის სიმფონიურ მუსიკაში“ (კოსტავა, 1990: #5, 6, 7) მიმოიხილავს ბაირონის „მანფრედის“ შუმანის მუსიკაში აჟღერების საკითხებს და აღნიშნავს, რომ „შუმანისათვის, როგორც მებრძოლი რომანტიკოსისათვის ახლობელი იყო ბაირონის მემბოხე შემართება, მისი მძაფრი ვნებათაღელვა, თავისი პოეტური მგზნებარებით კომპოზიტორი ენათესავება ბაირონის შემოქმედების ბოზოქარ სულს, თუმცა მისი ბუნტარული განწყობილება არსად არ იქცევა დამანგრეველ სტიქიურ ძალად“. (კოსტავა, 1990: #7, 35). ეს წერილი ფრიად მნიშვნელოვანია XX საუკუნის დასასრულს, როდესაც საქართველოს ბრძოლა დამოუკიდებლობისათვის დასრულებულია და ბაირონის თანადროულობაზე- მნიშვნელობაზე მინიშნება ქართველი საზოგადოებისთვის ხელოვნებაშიც კიდევ უფრო თვალსაჩინო ხდება.

ინგა მორგოშია და მარინა ტურავა კვლავ ეხებიან ბაირონისა და ნიკოლოზ ბარათაშვილის სულიერი ნათესაობის თემას ლიტერატურული პარალელების ფონზე (მორგოშია & ტურავა, 2007).

პოეტურ შეხვედრებზე, რემინესცენციებზე მსჯელობს (Nikoloz Baratashvili, and the Euro-American poetry) კობა წურწუშია თავის გამოკვლევაში, რომელიც გამოვიდა 2009 წელს: „მუზა არ ღალატობს ბარათაშვილს მუზა წყალობს ბაირონსაც და პოსაც...“

კვლევის მიზანია ნიკოლოზ ბარათაშვილისა და ევროპული, ამერიკული პოეზიის შედარებით გაირკვეს ქართული რომანტიზმის ადგილი დასავლურ-ქრისტიანულ რომანტიკულ სამყაროში, რაც, თავის მხრივ, გარკვეულ სინათლეს შეიტანს ქართული დასავლური აზროვნების ისტორიაში“ (წურწუშია, 2009: 8).

დონა კოლხის (დავით გაბუნიას) მიმოხილვა ბაირონის შემოქმედებისა და მის მიერვე შესრულებული თარგმანები მნიშვნელოვანი ფურცელია ბაირონოლოგიაში, თუმცა, სავარაუდოდ, ავტორი, როგორც პროფესიით ჟურნალისტი, არ ფლობს ფართო ინფორმაციებს ბაირონის საქართველოსთან კავშირების შესახებ, რაც იკვეთება მის ერთ მინიშნებაში ბაირონისა და ტყვე ქალის - თირზას შესახებ მოყვანილ მასალაში. რადგან ამ დროისათვის უკვე ცნობილია თირზას შესახებ ვრცელი მეცნიერული გამოკვლევა ი. მერაბიშვილისა.

ბაირონის მთარგმნელთაგან ინგლისური ენიდან 21-ე საუკუნეში აღსანიშნავია პაატა და როსტომ ჩხეიძეები („დონ-ჟუანი“), მედია ზაალიშვილი. „დონ-ჟუანი“ კვლავაც არ კარგავს მნიშვნელობას ქართველი მთარგმნელობითი თუ მკითხველი საზოგადოებისათვის.

ბაირონის იტალიაში მოგზაურობის ისტორია საოცარი ექსპრესიით წარმოაჩინა მწერალმა და ლიტერატურათმცოდნე ოთარ ჩხეიძემ თავის ესეისტურ ნაწარმოებში „იტალიური დღიურები ბაირონისა“ (1976 წ.). მწერალი, მისთვის დამახასიათებელი მხატვრობით, აცოცხლებს ბაირონის პიროვნებას, მის მებრძოლ სულისკვეთებას

იტალიურ პერიოდში, უამრავ მიგნებათა, ბიოგრაფთა თუ მკვლევართა ნაშრომებზე დაყრდნობით და ქართველი მკითხველისათვის ძალაზე თვალშესახებს ხდის მას. ავტორი ცდილობს საკუთარი თვალთახედვით, საუკუნის მიღმა ფანტაზიის წყალობით, ქართველი ადამიანის, მოაზროვნის თვალთახედვით წარმოსახოს ბაირონის პიროვნება: „ჰოდა, ამაოდ გაიმეორებენ ერთიმეორის მიხვედრასა თუ მიუხვედრულობასა, ერთიმეორის მტკიცებასა თუ უსაფუძვლო მსჯელობასა. ამაოდ გაიმეორებენ -მეთქი მკვლევარები ბაირონისა, რამეთუ ბაირონი უფრო წრფელია და სანდო, უფრო მართალია და დამაჯერებელი, უფრო უშუალოა და მომზიდველი, ვიდრე მკვლევარები მისი, ვიდრე ბიოგრაფოსებიც მისი, ამიტომ ბაირონს უფრო მივყვები, ვცდილობ, მკვლევარებმა არ დამაბნინონ, ბიოგრაფოსებმაც არ დამაბნინონ, შედარებაც თუ ამიტომ შემომეპარება ხოლმე, ჰოდა მივყვები ისევ ბაირონსა“ (ჩხეიძე, 1996: 38).

ოთარ ჩხეიძე მწერლის, ლიტერატურათმცოდნის, ერთგვარად რადიკალურად მოაზროვნის თვალთახედვით წარმოაჩენს ბაირონის ურთულეს შემოქმედებით პროცესებს, ცდილობს საბუთად მოიშველიოს მის ირგვლივ არსებულ ბიოგრაფოსთა თუ მკვლევართა შეხედულებანი, მიიღოს ან უარყოს იმისდამიხედვით, როგორ შეესაბამება ინგლისელი გენიოსი პოეტის მისეულ პორტრეტს. ო. ჩხეიძე არ აქცევს ყურადღებას იმ სკანდალურ საკითხებს, რომელიც გარს ეხვია ბაირონს, აქ მისეული გამართლებაც ძვეს თვით ტექსტში: ბაირონის ქალები არ არიან იდეალიზებული პოეტისათვის, ერთგან მინიშნებულნიც კია, რომ იდეალს ბაირონი საოჯახო ცხოვრებაში ხედავდა ანა მილბენკთან, მაგრამ ფილისტერული და არისტოკრატიული ინგლისური ყოფისათვის დამახასიათებელი ცხოვრების წესის მიუღებლობამ მალე გაუცრუა იმედეები. ო. ჩხეიძის მინიშნებით სწორედ იტალიაში, ვენეციაში ყოფნის პერიოდში ბაირონი იდეალს მედეას მსგავს ქალში ეძებს, თუმცა აქაც მალე ბეზრდება მარგარიტა კონის ძალდატანებითი სიყვარული. ამით ო. ჩხეიძე ერთგვარ ანალოგიას აკეთებს ბაირონის კავშირისა ქართულ სინამდვილესთან, რაც თვითონ ავტორის თავისუფლებისმოყვარე სულისკვეთებაშიც იხატება დი-ბრემეს ლოჟის დახასიათებისას და ვენეციელ შეთქმულთა მარცხისას. ქართველ ავტორს სძულს მორჩილი, ბედს შერიგებული ერი, როგორადაც ხედავს იგი მაშინდელ იტალიელ შეთქმულებსა და ქართველი ხალხის ყოფას „საბჭოური იმპერიის“ ფარგლებში.

ბაირონის შემოქმედებითი პროცესი ხშირად იმპულსურად მიმდინარეობს, ამიტომ ბაირონის ბიოგრაფიულ მასალაზე დაყრდნობით ო. ჩხეიძე ცდილობს ქრონოლოგიურად მიჰყვას და აღადგინოს პოემებზე- „ჩაილდ ჰაროლდი“, „მანფრედი“, „ბეჰო“ „დონ ჟუანი“- მუშაობის პროცესი. როგორც ო. ჩხეიძე წერს: „ბეჰომ“ მოამზადა ნიადაგი „დონ ჟუანისთვის“ (ჩხეიძე, 1996: 96).

ერთ პერიოდში ბაირონმა „დუნ-ჟუანზე“ მუშაობაც შეწყვიტა, რაც გამოუწვეული უნდა იყოს, ო. ჩხეიძის აზრით, საბრძოლო განწყობილებით მომავალი აჯანყებისათვის, ამიტომ ბაირონი ავარჯიშებდა რაზმებს და თავადაც ვარჯიშობდა, რადგან ელოდა, რომ მასაც დაუძახებდნენ, რასაც მოჰყვა „სარდანაპალი“, ამ ნაწარმოებში ო. ჩხეიძე ხედავს, როგორ გამოხატა ბაირონმა თავისი გულმოსულობა ბოროტების მოთმენის გამო. აქვე ავტორი გამოთქვამს შეხედულებას, რომ „სარდანაპალი“ მწუხარე დასკვნაა ბაირონისა. (ჩხეიძე, 1996: 150).

ო. ჩხეიძე ცდილობს გაარკვიოს მიზეზები, თუ რატომ შეწყდა მუშაობა „დონ ჟუანის“, მეთექვსმეტე სიმღერაზე, რასაც ხსნის ტერეზა გვიჩიოლისადმი დათმობით. აქვე ქართველი ავტორი ერთგვარი გაბრაზებითაც შენიშნავს, რომ „დონ ჟუანის“ მეხუთე სიმღერაში აღწერილია კონსტანტინოპოლის ბაზარი, რომელშიც მონათა შორის ბევრია ქართველი და ბაირონი კი აუგად მოიხსენიებს ქართველებს: „ჰო გული მომდის, რაღა თქმა უნდა და, რომ არ ვიცნობდე ბაირონსა, არას დაუთმობდი, შევუძახებდი განრისხებული, - ნუთუ გმირობა ქართველებისა არა გსმენია, ნუთუ გამოგრჩა ისტორია

საქართველოსი, ისტორია სასიქადულო, დიადი და უებრო-მეთქი, შევუძახებდი, რომ არ ვიცნობდე-მეთქი. კარგადაც გაუგია, დიდებულადაც დაუსწავლია ისტორია ძველი რომისა, საბერძნეთისა, იმათი წარსულითაც გაამაყებულა, სასიქადულო წარსულითა და მით უფრო გაცეცხლებულა, რომ შესწრებია უდრტვინველობას მტარვალის წინაშე, სულის დადრეკას, ამაყი სულისა, ყოვლად უდირსი მტარვალის წინაშე, გაცეცხლებულა და აღარ დაინდობს აღარცა ბერძენთა, აღარცა იტალიელთა, აღარ დაინდობს აღარცა ქართველთა, მონათა ბაზარზე რომ გაურეკიათ და დგანან ისინიცა დაბორკილები, დგანან და ქვეშ-ქვეშ გაიყურებიან.“ (ჩხეიძე, 1996: 154-155)

ო. ჩხეიძე ოცნებობდა ეთარგმნა „დონ ჟუანი“ ქართულად, მაგრამ შემორჩა მხოლოდ ნაწყვეტები წინამდებარე წიგნში – „იტალიური დღიურები ბაირონისა“. როგორც თვითონ ო. ჩხეიძე აღნიშნავს, ოცდაოთხ სიმღერად იყო გათვალისწინებულ „დონ ჟუანი“, გადარჩა მეჩვიდმეტე სიმღერის ნაწყვეტებიც, მაგრამ ავტორმა ვერ მოასწრო მისი დასრულება და ო. ჩხეიძე წინასწარმეტყველურადა მიიჩნევს, ბაირონის ორ ტაეპს მეთერთმეტე სიმღერიდან:

„ მე პოეზიას მოვევლინე ნაპოლეონად
და „დონ ჟუანი“ გამეჩხირა ვითარც მოსკოვი-ო“

(ჩხეიძე, 1996: 156).

აქვე ო. ჩხეიძე ყურადღებას ამახვილებს თავის დამოკიდებულებაზე ნაპოლეონისადმი და მის აღფრთოვანებას ნაპოლეონით. ო. ჩხეიძის ესეში აღნიშნული საკითხები წარმოდგენილია დიდი დაკვირვებით, ოღონდ მწერლის მხატვრულ ფანტაზიაში ტრანსფორმაციით.

ასეთი თბილი, ადამიანური, მეცნიერული, საბუთებზე დამყარებული კვლევები კი ბაირონისა, საქართველოსა და ქართველ მწერლებთან პარალელებისა თუ რემინესცენციების სახით ეკუთვნის ინესა მერაბიშვილს, რომელმაც 1990-იანი წლებიდან მოყოლებული მთელი თავისი ცხოვრების, მეცნიერული კვლევის თემას მიუძღვნა არაერთი წერილი, თუ მონოგრაფია.

დასკვნები. ბაირონის პოპულარობის მიზეზები განისაზღვრა მისი თავისუფლებისმოყვარე განწყობილებებით ლექსებსა თუ პოემებში. ეს კი ესადაგებოდა თავისუფლებადაკარგული ქართველი ხალხის სულისკვეთებას. ამდენად ბაირონის შემოქმედების თარგმანებმა და გამოკვლევებმა ერთგვარად მტკიცე საფუძველი ჰპოვა თავისი გამოძახილებით ქართველ მკითხველში. და თუ ეს პროცესი XIX საუკუნის მეორე ნახევრიდან მოყოლებული ძირითადად შუალედური ენიდან შემოსული თარგმანებისა თუ ინფორმაციებით შემოიფარგლებოდა, XX საუკუნეში უკვე ძლიერდება ბაირონის შემოქმედებისადმი მეცნიერული მიდგომით, რომელიც უფრო და უფრო ღრმავდება XX საუკუნის დასასრულისათვის, ხოლო მთარგმნელობითა და მეცნიერული გამოკვლევებით მაღალ ეტაპს აღწევს XXI საუკუნეში.

მადლიერება. მადლიერებას გამოვხატავთ აკადემიკოსს, პროფესორ ინესა მერაბიშვილის მიმართ, რომელიც დამეხმარა კვლევისას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- აზიანიძე, ზ. (რედ.). (2012). *ქართული რომანტიზმი - ნაციონალური და ინტერნაციონალური საზღვრები*. შოთა რუსთაველის ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი. შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი. თბილისი.
- არსენიშვილი, ა. (1924). მარადი მეამბოხე. *დროშა* (#5).
- ბაირონი. (1925). *ჩაილდ-ჰაროლდი ბაირონისა*. (ს. ხუნდაძე, მთარგმნ.) ქუთაისი.
- ბაირონი. (1948). *მანფრედი. კაენი. ჩაილდ ჰაროლდის მოგზაურობა*. (კ. ჭიჭინაძე, მთარგმნ.) თბილისი: გამომცემლობა „სახელგამი“.
- გაჩეჩილაძე, გ. (1938). *ბაირონი*. თბილისი: სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- კალანდაძე, მ. (1992). ბაირონი და ვაშინგტონი. *დროშა*(N9).
- კოსტავა, მ. (1990). წერილი „ბაირონი დასავლეთ ევროპის სიმფონიურ მუსიკაში“. *ლიტერატურა და ხელოვნება* (#5, 6, 7).
- კუჭუხიძე, მ. (1992). *ბაირონი და XIX საუკუნის ქართული მწერლობა*. თბილისი: გამომცემლობა "საქართველო".
- ლორდ ბაირონი. (2013). *ლორდ ბაირონი. ლექსები*. ინგლისურიდან თარგმნა, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო ინესა მერაბიშვილმა. თბილისი.
- მორგოშია, ი., & ტურავა, მ. (2007). ბარათაშვილი და ბაირონი. *ლიტერატურათმცოდნეობის კომუნიკაციები*.
- ჩხეიძე, ო. (1996). *იტალიური დღიურები ბაირონისა*. თბილისი: გამომცემლობა "ნაკადული".
- წურწუმია, კ. (2009). *ნიკოლოზ ბარათაშვილი და ევროპულ-ამერიკული პოეზია*. თბილისი: გამომცემლობა "უნივერსალი".
- ჭიჭინაძე, კ. (1948). *ბაირონი*. თბილისი: გამომცემლობა „სახელგამი“.

REFERENCES:

- abzianidze, z. (red.). (2012). *kartuli romant'izmi - natsionaluri da int'ernatsionaluri sazghvrebi [National and International Borders of Georgian Romanticism]*. shota rustavelis kartuli lit'erat'uris inst'it'ut'i [SHOTA RUSTAVELI INSTITUTE OF GEORGIAN LITERATURE]. Rustavelis erovnuli sametsniero pondi [Shota Rustaveli National Science Foundation of Georgia]. Tbilisi.
- arsenishvili, a. (1924). maradi meambokhe [Eternal Rebel]. *drosha [flag]* (#5).
- baironi. (1925). *chaild-haroldi baironisa [Childe Harold's Pilgrimage by Lord Byron]*. Translator: S. Khundadze, Kutaisi.
- baironi. (1948). *manpredi. k'aeni. chaild haroldis mogzauroba [Manfred. Cain. Childe Harold's Pilgrimage]*. Translator: K. Chichinadze. Tbilisi: publishing house "Sakhelgami".
- gachechiladze, g. (1938). *baironi [Byron]*. Tbilisi: State University Publishing house.
- k'alandadze, m. (1992). baironi da vashingt'oni [Byron and Washington]. *drosha [flag]* (N9).
- k'ost'ava, m. (1990). ts'erili „baironi dasavlet evrop'is simponiur musik'ashi“ [letter "Byron in Western-European symphonic music"]. *lit'erat'ura da khelovneba [Literature and Art]* (#5, 6, 7).
- k'uch'ukhidze, m. (1992). *baironi da XIX sauk'unis kartuli mts'erloba [Byron and Georgian literature of the 19th century]*. Tbilisi: Publishing House "Georgia".
- lord baironi. (2013). *lord baironi. leksebi [Lord Byron, Poems and translated from English into Georgian and commented by Innes Merabishvili]*. Tbilisi.

- morgoshia, i., & t'urava, m. (2007). *baratashvili da baironi* [Baratasvhili and Byron]. *lit'erat'uratshorisi k'omunik'atsiebi* [the Communications of Interliterary].
- chkheidze, o. (1996). *it'aliuri dghiurebi baironisa* [Italian Diaries of Lord Byron]. Tbilisi: Publishing House "Nakaduli".
- ts'urts'umia, k'. (2009). *nik'oloz baratashvili da evrop'ul-amerik'uli p'oezia* [Nikoloz Baratasvhili and European-American poetry]. Tbilisi: Publishing House "Universali".
- ch'ich'inadze, k'. (1948). *baironi* [Byron]. Tbilisi: Publishing House "Sakhelgami".